

De vier rollen van de staalhandelaar

De invoering van de EN 1090-normenserie verloopt niet zonder slag of stoot, laat staan discussie. Verschillende staalbouwers hebben zich laten certificeren door een Aangemelde Instantie (NoBo) en sommigen hebben er zelfs al een opvolgingsaudit op zitten. In de rapporten van de NoBo-assessoren duiken echter regelmatig opmerkingen en afwijkingen op over de omgang met keuringsdocumenten. Staalhandelaren blijken vaak moeilijk te voldoen aan de eisen die staalbouwers opleggen. Komt dit omdat ze hun rollen verwarren?

ing. T. Buyle IWE EWE

Tim Buyle is senior Welding Engineering Consultant bij Weldone in St. Katelijne Waver (B).

Er bestaan verschillende categorieën staalhandelaren. Enerzijds zijn er de geïntegreerde handelaren, die gedeeltelijk of volledig in handen zijn van een staalproducent. In dat geval wordt het beleid van de handelaar in overleg met de staalproducent bepaald en kan de handelaar voor zijn bevoorrading terecht bij de eigen fabrieken en eventueel externe producenten. Anderzijds is er de onafhankelijke handelaar, die zijn aankopen kan plaatsen bij de leveranciers naar keuze. Op die manier bepaalt de handelaar zelf zijn strategie op het vlak van prijs en hoeveelheden. Handelaren kunnen regionaal, nationaal en zelfs internationaal opereren.

Evolutie staalhandel

De laatste jaren wordt het duidelijk dat de staalhandelaren met een allesomvattend voorraadprogramma evolueren naar een meer gespecialiseerde handel. Waar vroeger de handelaar zowat alles opsloeg wat bij de producent is gekocht, slaat hij vandaag enkel nog op waarnaar vraag is van de klant. Meer dan ooit bestaat de rol van de staalhandelaar erin om een flexibele oplossing te zoeken tussen de wensen van de klant en de mogelijkheden van de fabriek. Staalhandelaren nemen hun eigen activiteiten onder de loep

om rentabiliteit en efficiëntie te verbeteren. Het gamma wordt aangepast en handelaren specialiseren zich in bepaalde segmenten met bijzondere aandacht voor service.

Aankoopproces

Alle staalhandelaren, geïntegreerd en onafhankelijk, hebben verschillende mogelijkheden om hun staal aan te kopen. Dit kan rechtstreeks bij de staalproducenten, bij tussenhandelaren en zelfs via collega-handelaren. Aankopen bij de staalproducent en *traders* omvatten grotere hoeveelheden, courante afmetingen of aankopen van afgeronde partijen of bundels (*batches*). Voor de kleinere hoeveelheden of kortere leveringstermijnen wordt soms een beroep gedaan op andere handelaren. Het aankoopbeleid kan worden onderverdeeld in voorraadaankopen en spotaankopen (een losse partij die niet via contract van eigenaar wisselt). De logistiek van een staalhandelaar is om al deze redenen uniek.

Rol 1. Staalhandelaar als aankoper

De staalbouw verwerkt zowel lange producten (balken, kokers, betonstaal enzovoort) als vlakke plaat. De staalhandelaar is daarbij een essentiële schakel in het logistieke bouwproces. Enerzijds vormen ze een buffer die vraag en aanbod op elkaar afstemt, anderzijds zorgt de handelaar voor just-in-time-leveringen bij de staalbouwer. Sinds de invoering van de CPR (Europese Bouwproducten Verordening-EU nr. 305/2011) op 1 juli 2013 wordt voor alle bouwproducten CE-markering vereist. Aangezien dit een Europese Verordening betreft, is deze wet rechtstreeks van toepassing in alle landen van de Europese Unie. Concreet houdt dit in dat een bouwproduct moet voldoen aan een geharmoniseerde norm en vervolgens wordt voorzien van de CE-markering en een bijhorende Prestatieverklaring (DoP: Declaration of Performance). De belangrijkste geharmoniseerde normen voor staalproducten die gebruikt worden in bouwconstructies zijn:

- EN 10025-1: warmgewalste producten van constructiestaal;

- EN 10210-1: warmvervaardigde buisprofielen voor constructiedoeleinden;
- EN 10219-1: koudvervaardigde gelaste buisprofielen voor constructiedoeleinden.

De staalhandelaar koopt producten van de producenten volgens deze normen. Bij levering aan de staalhandelaar dienen de overeenkomstige producten te zijn voorzien van de CE-markering en vergezeld van een Prestatieverklaring, opgesteld door de staalproducent.

Alleen is de CE-markering en een DoP onvoldoende. In de normen staan immers de algemene technische leveringsvoorwaarden. In EN 10025-1 art. 8.1 staat duidelijk dat conformiteit met de EN-norm slechts kan worden aangetoond na specifieke of niet-specifieke keuring en beproeving voor elke bestelling. Bovendien staat in artikel 8.2 dat de koper bij bestelling dient aan te geven welk soort inspectiedocument volgens EN 10204 vereist is. Verder vinden we in artikel 11 alle vereisten voor merken, etiketten en verpakkingen.

De staalhandelaar moet ook rekening houden met opties in de staalproductnormen bij zijn (voorraad)bestelling. Niet al het constructiestaal is immers altijd geschikt voor het thermisch dompelverzinken. Ook eisen aan oppervlaktegesteldheid, inwendige fouten en verbeterde vervormingseigenschappen loodrecht op het oppervlak (Z-kwaliteit) dienen te worden vastgelegd bij de bestelling. Kortom, de staalhandelaar dient goed te weten welke producten zijn klanten zullen afnemen en aan welke eisen die moeten voldoen. Hij dient een goed overzicht te bewaren van zijn voorraad en de bijhorende specificaties van elke bundel/partij. Ook in de andere geharmoniseerde normen EN 10210-1 en EN 10219-1 worden eisen beschreven voor keuring en beproeving, inspectiedocumenten en merken, etiketten en verpakkingen.

In beschouwing genomen hoe complex de logistieke bevoorradingsketen van de staalhandelaar is, door de betrokkenheid van verschillende partijen (van staalprodu-

cent, trader en andere handelaar), dan is het voorraadbeheer en het gelijktijdig beheren van al die documenten en technische eigenschappen voor de handelaar geen eenvoudige zaak. Nochtans dient de staalhandelaar er op toe te zien, volgens de CPR art. 14.3, dat de producten onder zijn verantwoordelijkheid correct worden opgeslagen, getransporteerd en beheerd om conformiteit met de DoP te kunnen blijven aantonen. Als de staalhandelaar zijn aankoopproces correct heeft uitgevoerd, dan beschikt hij voor elk uniek product in zijn voorraad over de CE-markering van de fabrikant, een bijhorende DoP en de keuringsdocumenten conform EN 10204, opgelegd door de geharmoniseerde productnorm en vastgelegd in de voorraadbestelling van de handelaar.

Rol 2. Staalhandelaar als distributeur

De rol van de staalhandelaar staat duidelijk beschreven in de CPR. In artikel 14 staan alle verplichtingen voor de staalhandelaar als distributeur netjes op rij. De handelaar moet er stevast voor zorgen dat het staal steeds de CE-markering draagt en de nodige bijhorende documenten bezit. De Prestatieverklaring is verplicht. Het aanleveren van een inspectiedocument conform EN 10204 is binnen de CPR geen wettelijke vereiste. Let wel: De inhoud van een DoP en een inspectiedocument zijn totaal verschillend. Volgens de CPR, artikel 6, dient de staalproducent min-

stens één technische prestatiekenmerk te vermelden. Een inspectiedocument conform EN 10204 zal in principe meer technische gegevens omvatten dan de DoP. Bovendien worden in EN 10204 ook strikte eisen aan degene die een dergelijk inspectiedocument mag opstellen. En dat is niet altijd de producent zelf, zoals bij de DoP wel het geval is.

Wat vraagt en verwacht de klant

Naast de wettelijke eisen voor het product zijn er natuurlijk ook de contractuele verplichtingen die voortvloeien uit de bestelovereenkomst tussen de handelaar en de eindklant (de staalbouwer), wanneer een bestelling wordt aanvaard. In het algemeen kan men stellen dat de opdrachtgevers zullen verwijzen naar de technische leveringsvoorwaarden van de geharmoniseerde productnormen voor keuringsdocumenten, merken, etiketten en verpakkingen. Net zoals staalhandelaren een bestelspecificatie moeten opstellen, dienen ook de staalconstructiebedrijven een specificatie op te stellen. De staalhandelaren, in hun rol als aankoper van bouwproducten (rol 1), zijn vrij om te bestellen waar ze willen. Zij laten zich natuurlijk leiden door de klantwensen, maar dat gebeurt niet altijd. Met staalprijsen die onder druk staan en de vaak te kleine marges van de staalhandelaren, zijn grote volumes voor standaard handelsstaal zonder opties nog steeds interessant. Veel staalhandelaren realiseren zich nog onvol-

doende dat hun klant meer en meer zal vragen naar die belangrijke technische opties bij de aankoop van hun staal. Staalbouwers hebben immers een stuk minder vrijheid en dienen hun bestelspecificatie op te stellen volgens de eisen in EN 1090-2, hoofdstuk 5. Zij zullen dan de nodige opties specificeren die mogelijk zijn binnen de geharmoniseerde productnormen om een geschikt bouwproduct aan te kopen voor hun constructie, bijvoorbeeld staal dat geschikt moet zijn voor thermisch dompelverzinken.

Ook in de nabije toekomst moeten de staalbouwers zich zo goed als zeker houden aan bestelspecificaties conform EN 1090-2, inclusief het aanvragen van inspectiedocumenten conform EN 10204. De lopende revisie van EN 1090-2 heeft de eisen op dat gebied immers nog verder aangescherpt. Keuringsdocumenten blijven verplicht bij bestelling. De staalhandelaar zal die vragen dus blijven krijgen. De contractuele besteisen zullen belangrijk blijven, naast de CPR en zonder dat dit een conflict is met welke clause dan ook in die CPR.

Rol 3. Staalhandelaar als fabrikant constructieve bouwproducten

Een groot aantal staalhandelaren levert niet alleen staal. Veel van hun klanten worden steeds veeleisender en vragen producten met toegevoegde waarde. De staalhandelaar gaat in veel gevallen specifieke bewerkingen uitvoeren: knippen, thermisch snijden, plooiën,

lassen, ponsen, boren enzovoort. Op dat ogenblik verandert het handelsstaal in een 'constructief onderdeel', waarop EN 1090-1 van toepassing is. Ook de CPR is hierin zeer duidelijk in artikel 15. Wanneer een bestaand bouwproduct door een staalhandelaar wordt aangepast, waardoor de eigenschappen zoals verklaard in de DoP kunnen veranderen, dan wordt de handelaar beschouwd als fabrikant. Op dat ogenblik moet de handelaar zijn fabricageproces (rol 3), net zoals de staalbouwer laten certificeren door een NoBo. De constructieve onderdelen die dan door de staalhandelaar/fabrikant op de markt worden gebracht dienen te worden voorzien van CE-markering en de bijhorende DoP (conform EN 1090-1) in de gevraagde uitvoeringsklasse. Het aanleveren van keuringsdocumenten is dan opnieuw geen wettelijke verplichting volgens de CPR, noch zal deze uitvloeien uit EN 1090-1. Wel kunnen in de contractuele overeenkomst tussen de eindklant en de staalhandelaar bijkomende eisen zijn gesteld. Denk aan een dikke gesneden voetplaat uit S355J2. Wanneer die aangeleverd wordt als een constructief onderdeel volgens EN 1090-1 met CE-markering en een DoP, dan is dit vaak onvoldoende voor de klant. Zijn lascoördinator wil graag weten hoe het zit met het koolstofequivalent om de lasprocedures hierop af te stemmen. Die informatie kan hij niet terugvinden in de DoP, evenals de geschiktheid voor thermisch

verzinken. Dergelijke karakteristieken worden immers quasi uitsluitend op keuringsdocumenten vermeld.

Rol 4. Staalhandelaar als fabrikant van handelsstaal

Datzelfde artikel 15 in de CPR voorziet de mogelijkheid voor distributeurs om een eigen CE-markering en DoP op te stellen voor handelsstaal, met ander woorden: volgens de geharmoniseerde productnormen. Op die manier kunnen ze een re-branding van het staal uitvoeren en het handelsstaal onder eigen merknaam op de markt brengen. Opnieuw is de CPR hierover zeer duidelijk: wie de merknaam van een product wijzigt, wordt beschouwd als fabrikant en moet voldoen aan alle verplichtingen als fabrikant van het bouwproduct conform de bijhorende geharmoniseerde norm. Voor handelsstaal is dat niet EN 1090-1, maar wel de betreffende geharmoniseerde productnorm. Maar ook dan stopt het niet met het aanleveren van CE-markering en een DoP. De geharmoniseerde productnormen geven de technische leveringsvoorwaarden aan en stellen dat inspectiedocumenten conform EN 10204 een verplichting zijn voor elke bestelling.

Standpunten, meningen en discussies

Staalhandelaren in binnen- en buitenland worden geconfronteerd met de vier mogelijke rollen die zij innemen bij het verhandelen van

staal. Dit heeft aanzienlijke gevolgen voor het beheer van hun voorraad en de traceerbaarheid van hun logistieke keten. Door allerlei interpretaties proberen sommige handelaren, al dan niet gesterkt door andere instanties en belangengroepen, sommige standpunten naar voor te schuiven over het aanleveren van keuringsdocumenten conform EN 10204. Deze standpunten lijken dikwijls uitgebreid onderbouwd, maar vertrekken uitsluitend vanuit de CPR als basis. Geharmoniseerde productnormen en contractuele besteisen worden niet besproken. Hierdoor wordt veel onduidelijkheid gecreëerd, waardoor veel staalbouwers al op de vingers zijn getikt, door een NoBo, tijdens een EN 1090-1-assessment wanneer ze bepaalde keuringsdocumenten niet hebben besteld/gevraagd of niet in hun bezit hebben. Dit kan worden vermeden als de staalhandelaren duidelijk in beeld hebben welke rol zij innemen in een bepaalde situatie en wat hun taken en verplichtingen daarbij zijn.

Toezicht

Zolang het toezicht niet wordt verscherpt en sommige standpunten van belanghebbende partijen als waarheid worden aanschouwd, zullen zich eigenaardige situaties blijven voordoen. En dit zou wel eens tot onveilige constructies en nare gevolgen kunnen leiden. Er zijn in België gevallen bekend van staalhandelaren die onbewerkt handelsstaal op

de markt brengen binnen EN 1090-1, terwijl dit eigenlijk gewoon via de geharmoniseerde productnorm dient te gebeuren. Zij verwachten, kortom, de rollen 2, 3 en 4. Blijkbaar aanvaardt de NoBo in kwestie dat (bewerings)processen van logistiek en beheer van voorraad voldoende zijn om artikel 15 van de CPR toe te passen en tot EN 1090-1-certificatie over te gaan. Alsof dergelijke processen de inhoud van de originele DoP van de productnorm zou veranderen, waardoor de EN 1090-1 zich zou opdringen? Ook constructieve boutsets zijn reeds verkrijgbaar als 'private label'-product onder EN 1090-1. Hier wordt rol 4 verward met rol 3. In beide voorbeelden kan worden gesteld dat de handelaar misbruik maakt van zijn EN 1090-1-certificaat. Vraag is of dit bewust gebeurt of niet. Bovendien bestaat er een sterke vrees dat niet-CE-gemarkeerd handelsstaal via EN 1090-1 toch op de markt belandt, zonder enig keuringsdocument. Uiteindelijk zal de toezichthoudende instantie (in België is dat de 'FOD Economie') vroeg of laat de vinger op de wond leggen.

Conclusie

De vier mogelijke rollen van de staalhandelaar zijn belicht, samen met de interactie tussen opdrachtgever en afnemer. Naast de wettelijke verplichtingen van de CPR gelden ook de eisen van de geharmoniseerde productnormen, die steeds keuringsdocumenten

opleggen conform EN 10204. Er is geen ontsnappen aan, in geen van de vier besproken rollen. Voor staalhandelaars zijn meerdere normen van toepassing.

1. De geharmoniseerde productnormen (EN 10025-1, EN 10210-1, EN 10219-1):
 - bij het opstellen van hun voorraadbestellingen (rol 1 en 4);
 - bij het opstellen van hun eigen keuringsdocumenten (rol 4).
2. De geharmoniseerde EN 1090-1:
 - wanneer ze fabrikant worden van constructieve onderdelen (rol 3).
3. De (niet-geharmoniseerde) technische uitvoeringsnorm EN 1090-2:
 - bij het begrijpen van de eisen van hun klanten (rol 1, 2 en 3).

Dit geldt niet alleen voor vandaag, maar ook in de toekomst. Staalhandelaren zullen op een of andere manier hun weg moeten vinden en zich blijvend aanpassen aan de rollen die zij kunnen spelen. Brengt een staalhandelaar uitsluitend handelsstaal op de markt, dan zal hij zijn logistiek proces stevig moeten gaan beheersen omwille van de eisen die de klanten zullen blijven opleggen. Certificatie (FPC-systeem) door een NoBo is dan niet nodig. De handelaar die staal aankoopt en onder zijn eigen merknaam wil distribueren, dient gecertificeerd te zijn door een NoBo conform de geharmoniseerde productnormen (niet EN 1090-1). En de handelaar die

constructieve onderdelen op de markt brengt, heeft zich te houden aan FPC-certificatie conform EN 1090-1. •

Literatuur

- *(NEN)-JEN 10025-1* (Warmgewalste producten van constructiestaal - Deel 1: Algemene technische leveringsvoorwaarden), 2004.
- *(NEN)-JEN 10210-1* (Warmvervaardigde buisprofielen voor constructiedoeleinden van ongelegeerd en fijnkorrelig staalsoorten - Deel 1: Technische leveringsvoorwaarden), 2006.
- *(NEN)-JEN 10219-1* (Koudvervaardigde gelaste buisprofielen voor constructiedoeleinden van ongelegeerd en fijnkorrelig staal - Deel 1: Technische leveringsvoorwaarden), 2006.
- *(NEN)-JEN 1090-1* (Het vervaardigen van staal- en aluminiumconstructies - Deel 1: Eisen voor het vaststellen van de conformiteit van constructieve onderdelen), 2009 + A1, 2011.
- *(NEN)-JEN 1090-2* (Het vervaardigen van staal- en aluminiumconstructies - Deel 2: Technische eisen voor staalconstructies), 2008 + A1, 2011.
- *(NEN)-JEN 10204* (Producten van metaal - Soorten keuringsdocumenten), 2005.
- *EU-Verordening nr. 305/2011* (CPR – Construction Products Regulation), 2011.